Culemborg

Kadernota 2023-2026

Inhoud

Inleiding 3
Leeswijzer 4
Financieel perspectief 5
Onvermijdelijke beleidsmatige ontwikkelingen 9
Bedrijfsvoering 14
Kaders voor de Programmabegroting 2023-2026 16
Financiële spelregels 19

Inleiding

Voor u ligt de Kadernota 2023-2026. De kadernota schrijven we in bijzondere tijden na de gemeenteraadsverkiezingen. Op het moment van opstellen van deze kadernota, wordt gewerkt aan de vorming van een nieuw college. De kadernota die nu voor u ligt is dan ook een kadernota die is opgesteld door het huidige college. Dat ziet u ook terug in deze kadernota. De kadernota is een beleidsarm document geworden. Normaal bevat een kadernota verschillende beleidsvoornemens die hierin worden aangemeld om in de begroting verder verwerkt te worden. De kadernota die nu voor u ligt, bevat enkel een overzicht van noodzakelijk ontwikkelingen die vragen om verwerking in de begroting. Daarnaast bevat de kadernota uiteraard ook diverse hoofdstukken over de financiële zaken en spelregels die van belang zijn bij het opstellen van de begroting.

Via deze twee lijnen samen wordt de Programmabegroting 2023-2026 opgebouwd. Op deze wijze wordt bepaald hoe in de komende jaren de middelen van onze gemeente worden besteed en hoe we als bestuur en organisatie verder werken aan de ontwikkeling van Culemborg.

Op het moment van schrijven van deze kadernota bevinden we ons in een uitzonderlijke situatie die veel financiële onzekerheden met zich meebrengt. In deze kadernota staan we daar ook bij stil. De situatie in de wereld die gaande is kan op verschillende terreinen gevolgen hebben voor onze komende- en meer-jaren begroting. Het beeld wisselt momenteel dagelijks waardoor er nog geen zekerheden te noemen zijn om op voor te borduren. Wel hopen we dat we bij het opstellen van de Programmabegroting 2023 daar een beter beeld over kunnen schetsen.

Het college van Burgemeester en Wethouders

Leeswijzer

In de kadernota geeft de gemeenteraad het college kaders mee voor het opstellen van de begroting. In het najaar wordt de begroting door de gemeenteraad vastgesteld. De kadernota zelf is geen begrotingswijziging. Alle voornemens die als kader in de kadernota zijn opgenomen, worden in de begroting financieel verwerkt. Dat is ook de reden dat deze kadernota niet aan alle ontwikkelingen specifieke bedragen koppelt.

De kadernota begint met een overzicht van het financieel perspectief. Dit hoofdstuk geeft in een oogopslag de financiële context van deze kadernota weer. Hiertoe bevat het financieel perspectief een overzicht van de saldi van de meerjarenbegroting op basis van de Voorjaarsrapportage 2022.

In de hoofdstukken daaropvolgend wordt aangegeven welke ontwikkelingen we voorzien vanaf 2022, die in de begroting moeten worden opgenomen. Dit zijn alleen nieuwe ontwikkelingen. Dat betekent dat reguliere taken niet worden beschreven in deze kadernota. Ditzelfde geldt voor het hoofdstuk over de bedrijfsvoering van onze gemeente. Ook in dit hoofdstuk worden beleidsmatige ontwikkelingen rondom de bedrijfsvoering beschreven, voor zover deze nieuw zijn.

De laatste twee hoofdstukken bevatten een beschrijving van de financiële uitgangspunten die gelden bij het opstellen van onze begroting, zoals de ontwikkelingen van het gemeentefonds, loon- en prijsontwikkelingen en een overzicht van de financiële kaders waarbinnen we onze begroting opstellen.

Financieel perspectief

Onderstaande tabel geeft het financieel perspectief weer bij de aanvang van het opstellen van deze kadernota:

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Financieel perspectief begroting 2022-2025	57	336	673	673
Amendementen	-175	-50	0	0
Voorjaarrapportage 2022	593	580	684	684
Financieel perspectief mei 2022	**475**	**866**	**1.357**	**1.357**

Het financieel perspectief van deze kadernota begint bij het financieel perspectief van de Programmabegroting 2022-2025. Bij deze begroting hebben we een structureel sluitende begroting kunnen presenteren met een licht overschot, mede dankzij de extra compensatie vanuit het Rijk voor de enorm gestegen kosten in de jeugdzorg. Nadat de begroting is opgesteld, zijn ook de septembercirculaire 2021 en decembercirculaire 2021 verschenen die het financieel perspectief verder hebben verbeterd. Jaarlijks verschijnen meestal drie circulaires van het gemeentefonds: de meicirculaire geeft de vertaling van de Voorjaarsnota van de rijksoverheid, de septembercirculaire geeft de vertaling weer van de Miljoenennota en de decembercirculaire rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af. De septembercirculaire 2021 is op Prinsjesdag verschenen.

In onderstaande tabellen staan de uitkomsten van de septembercirculaire en decembercirculaire. Deze zijn ook meegenomen in de Voorjaarrapportage 2022.

Septembercirculaire 2021:

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025
Accressen	932	954	1.068
Hoeveelheidsverschillen en taakmutaties	82	2	-11
Herijking gemeentefonds	PM	PM	PM
Financieel perspectief (opgenomen in voorjaarsrapportage 2022)	**1.014**	**956**	**1.057**

Decembercirculaire 2021:

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025
Taakmutaties	254	250	253
Financieel perspectief (opgenomen in voorjaarsrapportage 2022)	**254**	**250**	**253**

Maartbrief:
Op 6 april 2022 is de maartbrief gepubliceerd. De maartbrief 2022 informeert gemeenten over de belangrijkste maatregelen van het coalitieakkoord die betrekking hebben op het gemeentefonds. Dit betreffen ramingen. Het coalitieakkoord heeft een positief effect op het accres en ook is de opschalingskorting* t/m 2025 geschrapt. Inmiddels is ook bekend dat het Rijk in de Voorjaarsnota 2022 tegenvallers van ongeveer € 23 miljard moet oplossen, waarvan een deel structureel. Bij de verwerking van de Meicirculaire 2022 zal duidelijk worden wat het effect is van de tegenvallers uit de voorjaarsnota van het Rijk, de stijging van het accres en het schrappen van de

opschalingskorting t/m 2025. De meicirculaire wordt dit jaar pas in juni gepubliceerd. U ontvangt dan zoals gebruikelijk een informatienotie met de financiële effecten voor de gemeente Culemborg.

* Vanaf 2015 heeft het rijk middelen uit het gemeentefonds onttrokken onder de noemer opschalingskorting. Door een grootschalige herindelingsoperatie naar 100.000 plus gemeenten, een plan van het kabinet Rutte II zouden gemeenten lagere apparaatslasten hebben. De herindelingsoperatie werd wegens onvoldoende draagvlak afgeblazen, maar het kabinet houdt vast aan de opschalingskorting.

Voorjaarsrapportage 2022
Inmiddels hebben we de structurele effecten vanuit de Voorjaarsrapportage 2022 in beeld. Dit is dus inclusief de septembercirculaire en decembercirculaire.
Het financieel perspectief na verwerking van de Voorjaarrapportage 2022 verandert daardoor verder naar een overschot van € 475.000 in 2023 en € 866.000 voor 2024 naar structureel € 1.357.000. De oorzaken hiervan lopen uiteen en zijn terug te vinden in de Voorjaarsrapportage 2022.

Voorziene financiële ontwikkelingen richting de Programmabegroting 2023-2026
Bij de Programmabegroting 2022-2025 is aangegeven dat we een aantal ontwikkelingen in de toekomst zien die mogelijk financiële effecten gaan hebben op onze begroting, maar die nog niet precies financieel vertaald konden worden. Ondanks het structureel positieve beeld dat op dit moment nog zichtbaar is in de begrotingscijfers, gaan de onderstaande ontwikkelingen een forse impact hebben op de begroting. Dit zal dan ook om keuzes vragen om een gezonde financiële huishouding te houden.

Herverdeling gemeentefonds
De grootste financiële onzekerheid was de herijking van het gemeentefonds. De afgelopen twee jaar hebben de fondsbeheerders samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gewerkt aan een nieuwe verdeling van het gemeentefonds. Een nieuwe verdeling is nodig omdat de huidige verdeling niet meer goed aansluit bij de kosten van gemeenten. Dit geldt vooral voor het sociaal domein. Daarnaast is de manier waarop de verdeling rekening houdt met de verschillen in eigen inkomsten tussen gemeenten sinds 1997 niet meer geactualiseerd.

Na een lange periode van onduidelijkheid, heeft het ministerie bekend gemaakt dat de invoering doorgaat per 1 januari 2023. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de gemeenten zelf zullen nauw betrokken blijven bij de uitvoering.

Op basis van de laatst bekende herverdelingsgegevens[1], zal de herverdeling voor de gemeente Culemborg nadelig uitpakken en kan mogelijk zelfs oplopen naar **€ 703.560 nadelig**. De Minister heeft aangegeven dat een ingroeipad van toepassing is bij de invoering van de herverdeling van het gemeentefonds. Het eerste jaar blijft dit beperkt tot € 7,50 per inwoner en voor 2024 en 2025 tot € 15 per inwoner. Het totale effect per gemeente komt daarmee op maximaal plus of min € 37,50 per inwoner per gemeente over 3 jaar

De definitieve berekening van het herverdeeleffect – inclusief de financiële gevolgen van de maartbrief - kan pas worden gemaakt als deze is verwerkt in een circulaire. Dat zal naar alle waarschijnlijkheid in mei of september 2022 zijn. Bij de begroting wordt bekeken welke cijfers op dat moment het uitgangspunt vormen. Op basis daarvan zal het college aan de gemeenteraad een voorstel voorleggen hoe hiermee om te gaan.

[1] Bron: Aanvullende informatie berekening herverdeeleffect voorstel nieuwe verdeling gemeentefonds | Publicatie | Rijksoverheid.nl en Nieuwe verdeling van het gemeentefonds vanaf 2023 | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl

Prijsstijgingen
Anders dan andere jaren, zullen we vanaf 2023 ook rekening moeten houden met een bovengemiddelde inflatie. We zien in een aantal sectoren forse prijsstijgingen. De verwachting is dat die lijn van hogere prijzen (gevolgd door hogere lonen) zich doorzet in 2023. Dat blijkt ook uit de ramingen van het Centraal Economisch Plan (CEP) die inmiddels verschenen zijn.

Op basis van het CEP raamt het CPB de volgende cijfers:

	2022	2023
- Inflatie (consumentenprijsindex):	5,2%	2,4%
- Prijs materiële overheidsconsumptie:	4,1%	2,3%
- Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	4,8%	3,3%

Op 16 maart is er een verdieping gepubliceerd op het CEP. Daarin wordt een aanvullend scenario geschetst met een inflatie oplopend naar 8%. In het gemeentefonds is op dit moment nog geen rekening gehouden met de hogere inflatie. Wanneer de rijksuitgaven daardoor stijgen, neemt ook het (nominale) accres toe. Via het accres van het gemeentefonds wordt een compensatie verkregen voor de stijging van de loonkosten als gevolg van de algemene loon- en prijsontwikkeling.

Gemeentelijke eigendommen
De prijzen van bouwmaterialen fluctueren dagelijks, daarom is het moeilijk een vaste indicatie te geven met welk percentage we kunnen rekenen om onze kosten in kaart te brengen. Daarnaast heeft de oorlog in Oekraïne ook effect op de beschikbaarheid van een aantal materialen. Ook dit kan effect hebben op het onderhoud van de gemeentelijke eigendommen.

Aanbesteding nieuw energiecontract
Op dit moment loopt een regionale aanbesteding voor het gemeentelijke energiecontract. De uitkomsten hiervan zijn nog niet bekend, de procedure is nog gaande. Wel is de verwachting dat, gezien de ontwikkelingen op de energiemarkt, de kosten verder zullen stijgen.
We verwachten bij de Programmabegroting 2023-2026 de aanbesteding afgerond te hebben waarbij we de kosten in beeld hebben.

Grondexploitaties
De grondexploitaties staan onder druk door hogere rente en hogere kosten. De grondprijzen stijgen niet meer mee. Dit komt doordat materialen en personeel zo schaars zijn, dat deze prijzen harder stijgen dan de woningprijzen. Het verschil tussen de opbrengsten van de woningen en de kosten voor de bouw is de grondprijs. Van de grondprijs betalen wij de openbare ruimte. Op dit moment stijgt de grondprijs minder hard dan de kosten voor de aanleg ervan. Dit heeft een indirect gevolg voor de begroting.

Gevolgen van de gestegen inflatie op de samenleving
Momenteel loopt de inflatie op en de koopkracht terug. We verwachten dat er de komende periode steeds meer vraagstukken zullen ontstaan rondom koopkracht en betalingsproblemen bij inwoners (o.a. energiearmoede). Voor de gemeente zal dit invloed hebben zowel op het gebied van inkomensondersteuning als op het gebied van schuldhulpverlening. De precieze effecten van deze ontwikkelingen zijn echter nog lastig in te schatten. We verwachten dit voorlopig op te kunnen vangen binnen de huidige budgetten. We verwachten bij de Programmabegroting 2023-2026 een nadere inschatting te kunnen maken.

Financiering(rente)
Onze investeringen worden veelal gefinancierd met vreemd geld. In eerste instantie maken we gebruik van korte financiering (met een maximale termijn van 1 jaar), omdat deze financieringsvorm

de minste rentelasten met zich meebrengt. Indien nodig sluiten we langlopende (dus met een looptijd langer dan 1 jaar) leningen af. De rente is nu historisch laag, maar inmiddels wel aan het oplopen. Dat geldt zowel voor de korte financiering, als de langlopende financiering. Bij het opstellen van de begroting voor 2023 zal hiervoor een nieuwe inschatting worden gemaakt en in de ramingen worden verwerkt.

Conclusie

Op het moment van schrijven is de situatie te onzeker om de financiële gevolgen voor de Programmabegroting 2023-2026 goed in te kunnen schatten. Hier boven zijn verschillende risico's weergegeven die behoorlijke financiële gevolgen kunnen hebben. Met die gedachte willen we terughoudend zijn met het opnemen van nieuw beleid dat structureel extra kosten met zich meebrengt om zo ruimte te kunnen bieden aan voorstellen uit het bestuursakkoord.

Onvermijdelijk geachte beleidsvoornemens uit deze kadernota zullen richting de begroting financieel uitgewerkt worden, in combinatie met de financiële kaders en uitgangspunten die in deze kadernota zijn opgenomen. Bij dit alles wordt uiteraard gewerkt aan een sluitende begroting voor de periode 2023-2026.

Onvermijdelijke beleidsmatige ontwikkelingen

In dit hoofdstuk van de kadernota beschrijven we een aantal ontwikkelingen die meegenomen moeten worden bij het opstellen van de begroting 2023-2026. De ontwikkelingen die in dit hoofdstuk worden beschreven zijn noodzakelijke ontwikkelingen, die mogelijk financiële effecten op de begroting zullen hebben. Deze ontwikkelingen komen voort uit wettelijke verplichtingen, of uit eerder vastgesteld beleid dat op dit moment nog van kracht is. Het is op dit moment nog niet mogelijk om bij iedere ontwikkeling exact aan te geven welke financiële effecten de betreffende ontwikkeling heeft. Dit wordt verder uitgewerkt en duidelijk gemaakt bij het opstellen van de begroting. Door deze ontwikkelingen in de kadernota op te nemen, wordt de gemeenteraad geïnformeerd over welke ontwikkelingen verder worden uitgewerkt richting de begroting.

Mogelijke volumetoename Wmo/ Jeugd
In de Programmabegroting 2022-2025 is een bedrag opgenomen voor Wmo en Jeugdzorg, gebaseerd op de huidige verwachtingen. Het is echter niet uit te sluiten dat een volumetoename zal plaatsvinden, bijvoorbeeld door de effecten van corona. Ten aanzien van de Wmo is op grond van de toenemende vergrijzing een volumegroei zelfs in meer of mindere mate te verwachten. Op dit moment is in de begroting geen financiële ruimte gecreëerd voor een volumetoename voor Wmo en Jeugdzorg. Als dit zou optreden, moeten daarvoor extra financiële middelen worden vrijgemaakt.

Doorontwikkeling Sociaal Domein
Als gevolg van regionale en landelijke ontwikkelingen en veranderingen in de vraagpatronen, wordt er steeds meer gevraagd van het huidige Sociaal Wijkteam en de gemeentelijke toegangsteams (Wmo/jeugd/financiële ondersteuning). Deze teams worden momenteel doorontwikkeld tot een integrale toegangspoort. Voor de structurele verhoging van de kwaliteit van de dienstverlening in de toegang is een stevige kwaliteitsimpuls noodzakelijk. Deels door training en coaching op de werkvloer, deels door een robuuste ondersteuningsstructuur op te zetten in de vorm van lokaal contractmanagement, juridische ondersteuning en kwaliteitsfuncties. Dit is nu niet of onvoldoende belegd in de organisatie. We nemen dit mee - als onderdeel van de realisatie van de integrale toegang - in de begroting.

Oekraïne
De oorlog in Oekraïne vraagt inzet van gemeente Culemborg. Organisatie-breed wordt ambtelijke capaciteit ingezet. Bijvoorbeeld op het inschrijven van personen in de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP), maar ook voor het begeleiden bij maatschappelijke opgaven zoals bijvoorbeeld leefgeld, zorg en onderwijs, (onderzoek naar, inrichten van) opvanglocaties en communicatie. Hiervoor is een projectorganisatie ingericht met een vaste kern medewerkers en een flexibele schil erom heen. Naast inzet van ambtelijke capaciteit is ook budget nodig om met name de maatschappelijke opgaven en eventueel het inrichten van en de organisatie op opvanglocaties te financieren. De verwachting is dat de Rijksoverheid dit compenseert, er is nog wel onduidelijkheid over of dit volledig dekkend zal zijn.

Beschermd Thuis
Beschermd Thuis is een lichte variant van Beschermd Wonen, waarbij mensen thuis blijven wonen met 24-uurs bereikbaarheid en ambulante ondersteuning (begeleiding, dagbesteding, vervoer). Voor Beschermd Thuis wordt samen met andere gemeenten in Rivierenland nieuw beleid ontwikkeld. Het regionaal beleidsplan Samen Dichtbij dient hierbij als ‘kapstok’.
Gemeenten hebben van de Rijksoverheid de opdracht gekregen het aantal indicaties voor Beschermd Wonen fors af te bouwen en vaker in te zetten op ambulante ondersteuning. De doelgroep kan echter alleen thuis blijven wonen met behulp van intensieve ondersteuning. Zonder Beschermd Thuis is er een grote kans dat een deel van de doelgroep terugvalt in zwaardere, intramurale zorg.

De kosten hiervoor zijn nu nog niet bekend. De kans bestaat echter dat het aantal mensen met een Beschermd Thuis-indicatie hoger uitvalt dan was voorzien.

Wijkaanpak
De pilot Schoolhof, waarmee we in 2021 zijn gestart, en is doorontwikkeld naar een wijkaanpak voor de gehele gemeente, vergt een meerjarige aanpak. De centrale vraag is: “Hoe maken we de wijken toekomstbestendig en verbeteren we structureel de leefbaarheid en veiligheid?” We werken met behulp van een jaarlijks uitvoeringsprogramma aan een persoonsgerichte/gezinsaanpak, het benutten van de kracht van de wijk en het inzetten van positieve jeugdpreventie. We willen dat bewoners weer betrokken raken bij hun leefomgeving en de patronen van multiproblematiek van generatie op generatie doorbreken. Dit vraagt om een nieuwe manier van integraal samenwerken tussen professionals uit de domeinen zorg en veiligheid.
We zijn in 2022 gestart met de inzet van intensieve casemanagers. De nauwe samenwerking met het voortgezet onderwijs heeft geleid tot extra inzet van jongerenwerk op school. Het initiatief van Soccer Stars Academy is gecombineerd met kindwerk van ElkWelzijn om zo ook een brug te kunnen slaan naar opvoedondersteuning. Daarnaast werken we aan een verkenning van bovenlokale strategische mogelijkheden voor samenwerking. Op basis van inzichten, ervaringen en resultaten op al deze gebieden komen we bij de Programmabegroting 2023 met een voorstel voor benodigd budget voor 2023 en zo mogelijk verder.

Klimaatadaptatie en klimaatrobuustheid
Klimaatadaptatie is de aanpak van de gevolgen van klimaatverandering. Dat gaat over wateroverlast, hitte, biodiversiteit, droogte en overstromingsrisico. De aanpak van waterlast en droogte wordt bekostigd uit het Gemeentelijk Rioleringsplan/watertakenplan, die van overstromingsrisico door het Rijk. Voor de aanpak van hitte en biodiversiteit moet de gemeente andere middelen aanwenden.
De weerbaarheid van onze fysieke buitenruimte zal de komende jaren veel aandacht vragen. De problematiek is per buurt in beeld gebracht, samen met mogelijke oplossingen. In een lokaal uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie zal de uitvoering voor meerdere jaren gepland worden. Voor maatregelen als het verwijderen van versteende oppervlakten, het planten van meer bomen en het aanleggen van biodivers groen zijn nu nog beperkte financiële middelen. Hoeveel meer middelen nodig zijn kan worden uitgewerkt in een meerjarenplanning van het nog vast te stellen uitvoeringsprogramma.

Gemeentelijk Rioleringsplan
Op 5 maart 2019 heeft de raad het Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023 (watertakenplan) vastgesteld. In dit plan staan de projecten en werkzaamheden die voor deze periode zijn gepland. Ter dekking van de uitgaven uit dit plan legt de gemeente de rioolheffing op. De uitgaven en inkomsten uit de rioolheffing vormen een gesloten systeem. De gemeente mag de heffing alleen gebruiken voor uitgaven die zijn vastgesteld in het watertakenplan. Om dit te borgen is er een egalisatievoorziening. De egalisatievoorzienig wordt gebruikt om de uitgaven en inkomsten te egaliseren en heeft een bepaalde bandbreedte. Het saldo van de egalisatievoorziening loopt al enkele jaren op, waardoor deze hoger is dan de bandbreedte. In dat geval heeft de raad de keuze om de middelen door te storten naar de spaarvoorziening (hier worden de investeringen uit betaald) of om de rioolheffing te verlagen. Bij de begroting wordt een voorstel gedaan wat er moet gebeuren met de overtollige middelen uit de egalisatievoorziening.

Uitvoering Groenbeleidsplan
In 2020 en 2021 zijn het Groenbeleidsplan en Biodiversiteitsplan opgesteld. Gebaseerd op deze plannen is een Groene Uitvoeringsagenda met een doorlooptijd van 4 jaar opgesteld. Alleen voor de eerste twee jaar is voldoende budget beschikbaar in de uitvoering. De afgelopen jaren is flink geïnvesteerd om groen een kwaliteitsimpuls te geven. Bij de begroting zal een afweging gemaakt

moeten worden of er verder geïnvesteerd wordt in de doorontwikkeling waarvoor aanvullende financiële middelen nodig zijn.

Uitvoering Speelruimtebeleidsplan
Het Speelruimtebeleidsplan is opgesteld om kinderen (t/m 12 jaar) weer aan het buitenspelen krijgen, maar ook om de openbare ruimte aantrekkelijker te maken voor de doelgroep jongeren (13 t/m 18 jaar). Tot 2023 wordt flink geïnvesteerd om de openbare (speel)ruimte een kwaliteitsimpuls te geven, daarna zijn de financiële middelen niet meer toereikend. Bij de begroting zal een afweging gemaakt moeten worden of en op welke wijze er verder geïnvesteerd wordt in de uitvoering van dit plan. Daarbij zal dan ook een afweging gemaakt moeten worden over het kwaliteitsniveau van onderhoud en de middelen die daarvoor benodigd zijn.

Bodemtaken en informatievoorziening
Met de komst van de Omgevingswet, is de gemeente vanaf 2023 structureel verantwoordelijk voor de bodemtaken die nu nog bij het Rijk belegd zijn. De gemeente wordt verantwoordelijk voor het maken van beleidskeuzes op het gebied van bodem- luchtkwaliteit, en mag daarin per project eigen keuzes maken. Dat zou ruimte moeten bieden om nieuwe initiatieven mogelijk te maken, maar zeker met de landelijke vraagstukken van nu (Stukstof, Pfas, waterkwaliteit) brengt het ook een extra verantwoordelijkheid met zich mee. Daarbij komt dat de Omgevingswet ook van ons vraagt hier digitale informatie over bij te houden en beschikbaar te stellen. Dit is een structurele taak waarvoor het nog niet bekend is of het Rijk extra budget beschikbaar zal stellen.

Parkeerinkomsten
Op dit moment wordt besluitvorming voorbereid over diverse zaken rondom parkeren. Afhankelijk van de besluitvorming over deze voorstellen, kan dit financiële effecten hebben.

Capaciteit verkeer voor uitvoering projecten uit het GVVP
Er zijn veel vraagstukken en projecten op het gebied van verkeer die lopen of in voorbereiding zijn. Een deel van deze projecten (zoals Beethovenlaan en onderzoek Vianense Poort) komen voort uit het GVVP. Hiermee is rekening gehouden in de jaarplannen. Er zijn een aantal projecten die eerder niet waren voorzien of meer capaciteit vragen aan advies-uren voor verkeer en mobiliteit dan eerder werd voorzien. Denk hierbij aan projecten als: het onderzoek naar de fietsbrug, de ontwikkelingen in de stationsomgeving, het Linieveld en de onverwacht vele transformaties van panden naar woningen in - onder andere - het centrum.

Als er geen extra capaciteit beschikbaar komt, dan moeten er keuzes gemaakt worden in de taken die we/niet uitgevoerd worden. Keuzes die gemaakt worden kunnen effecten hebben op het al dan niet meer afgeven van adviezen op aanvragen voor Omgevingsvergunningen of projecten waarbij adviezen over verkeer en mobiliteit een grote rol spelen. Een gevolg hiervan kan zijn dat projecten vertraging oplopen of doorgang vinden zonder een goed doordachte mobiliteitsvisie.

Mobiliteitsfonds
De regio Rivierenland heeft het voornemen om het Mobiliteitsfonds te verlengen. Dit houdt in dat de gemeente Culemborg per jaar een bedrag van € 1,-- per inwoner stort in dit fonds. Deze kosten worden structureel opgenomen in de Programmabegroting 2023 en verder.

Cameratoezicht
De kosten van cameratoezicht en het uitlezen van bestanden zijn al jaren stijgende. In 2021 zijn deze kosten opgevangen vanuit incidentele budgetten. In 2022 inventariseren we wat de structurele stijging financieel zal gaan betekenen. Dit wordt meegenomen in de begroting.

Invoering Omgevingswet
De inwerkingtreding van de Omgevingswet is verplaatst naar 1 januari 2023. Dit geeft de gemeente de benodigde extra tijd om klaar te zijn voor de Omgevingswet. De gemeente is dan aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). In 2022 wordt het voorbereidende werk voor de Omgevingsvisie verricht en vindt er participatie met de stad plaats. In 2023 wordt de daadwerkelijke Omgevingsvisie opgeleverd.

De benodigde cultuur- en organisatie verandering die nodig is voor het werken in de geest van de Omgevingswet vraagt veel aandacht en hier gaan we het komende half jaar sterk op inzetten. Als hier nu geen inzet op gepleegd wordt is de organisatie op 1 januari 2023 niet klaar om een goede dienstverlening, passend bij de nieuwe wet, te bieden. De overgang van de Omgevingswet betekent ook een grote verandering voor ontwikkelaars en initiatiefnemers. Deze zullen goed geïnformeerd moeten worden over de veranderingen en de centrale toegang om toe te werken naar en optimale dienstverlening en daarmee dubbel werk voorkomen. De cultuur- en organisatieverandering vraagt mogelijk nog meer (financiële) inzet dan verwacht.

Integraal Huisvestingsplan onderwijshuisvesting
Als gemeente zijn wij verplicht om een Integraal huisvestingsplan (IHP) op te stellen. Dit is nodig om een doorkijk te geven in de opgave op het gebied van onderwijshuisvesting voor de komende 20 jaar waarbij de eerste 4-5 jaar nader gespecificeerd zijn.
Momenteel wordt gewerkt aan het opstellen van het IHP. De eerste beelden uit de inventarisatie laat zien dat, om de onderwijshuisvesting in de toekomst goed geregeld te houden, een forse investering nodig is. De gemeente heeft er in het verleden voor gekozen om investeringen uit de lopende begroting te financieren en de inkomsten voor onderwijshuisvesting vanuit de algemene uitkering in de lopende begroting op te nemen. Met het ouder worden van de schoolgebouwen betekent dit in de toekomst een forse opgave die een plek moet krijgen in de begroting.

Duurzaam meer-jaren onderhoudsplan
In het najaar van 2022 worden het Accommodatiebeleid en het Vastgoedbeleid ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden. Hieruit vloeien de keuzes voort omtrent het verduurzamen van het vastgoed en het opstellen van een duurzaam meer-jaren onderhoudsplan. Dit kan financiële effecten hebben die meegenomen moeten worden in de begroting.

Woningbouwopgave
De druk op de Culemborgse woningmarkt blijft onverminderd hoog. Het vinden van een woning is voor alle doelgroepen moeilijk. Daarom blijven we ons inspannen om de komende jaren op de al bekende locaties woningbouwprojecten te realiseren die invulling geven aan onze woonvisie. Door middel van een integraal planproces worden andere beleidsvelden, zoals verkeer, groen, klimaatadaptatie, spelen, duurzaamheid en het sociaal domein betrokken. Particuliere initiatiefnemers ondersteunen wij zo goed mogelijk procesmatig. Wij hebben daarbij oog voor de voortgang van reguliere woningbouwprojecten en wij zijn helder over wat er van particuliere initiatiefnemers zelf wordt verwacht. Daarnaast wordt, met als input de kaders uit de Omgevingsvisie Culemborg, gezocht naar toekomstige woningbouwlocaties. De vraag om woningen is niet alleen een Culemborgse, maar ook een landelijke opgave. Mogelijk kan de Nationale Woon- en Bouwagenda van het Rijk ons hierin verder ondersteunen, zoals ook het actieplan wonen van de provincie Gelderland.

De verwachting is dat de opvang en huisvesting van statushouders en asielzoekers verder toe gaat nemen. Dit zal in samenwerking met Sociom, ElkWelzijn en Kleurrijk Wonen verder uitgewerkt worden. Ook de extramuralisatie levert een extra woonvraag op. Deze toename vraagt van ons meer aandacht, tijd en geld om aan de vraag te kunnen voldoen.

Stationsomgeving
In de stationsomgeving zijn kansen om op een duurzame manier iets te doen aan de grote woningbehoefte. Hier is een nieuwe woonbuurt te maken die te koppelen is aan een vernieuwd levendig station. Eigen autobezit zou hier voor velen minder noodzakelijk zijn. Het gebied zal een eigen identiteit hebben waarbij de Gelderlandfabriek en Gaasbeek & van Tiel de toon zetten voor de sfeer van creativiteit, innovatie en de maakindustrie die past bij onze historische basis in de meubelindustrie. Het voornemen is om een deel van het bedrijventerrein te transformeren naar woningbouw. Daarbij is extra aandacht voor de kwaliteit van de nieuwe leefomgeving.

Een transformatie is een zeer kostbare opgave. Voor de te verplaatsen en zittende bedrijven is veel aandacht en ook geld nodig. Hiervoor maken we een Transitie- en Transformatieplan. Voor de transformatie is een subsidie ontvangen van bijna €10 miljoen. Daarmee is er zicht gekomen op een haalbare ontwikkeling. De financiering van het project loopt via de reserve grondexploitatie en heeft dus geen directe gevolgen voor de begroting van de gemeente. Het heeft echter wel een substantiële invloed op het risicoprofiel en de dekkingsruimte voor risico's van de gemeente.

Redichemse Waard
Er vinden momenteel diverse ontwikkelingen plaats op het dossier Redichemse Waard. In 2021 heeft een verkenner naar mogelijkheden voor financiering en inrichting gekeken. Hij heeft hierin een aantal mogelijkheden gevonden en daarbij Rijkswaterstaat en de Provincie Gelderland betrokken. Inmiddels is er ook de mogelijkheid ontstaan voor een substantiële bijdrage vanuit de Provincie in de vorm van een subsidie. Met deze subsidie ontstaat de mogelijkheid voor een grootschalige gebiedsontwikkeling naar natuur die een enorme impuls geeft aan de natuur- en belevingswaarden van het gebied. In 2022 wordt er met bloot-eigenaar gekeken naar de financiële haalbaarheid van de gebiedsontwikkeling en wordt er een ontwikkelplan opgesteld. Hierbij wordt ook inzichtelijk welke rol de gemeente hierin kan nemen en welke financiële middelen er vanuit de gemeente nodig zijn voor een gedragen gebiedsontwikkeling.
Mocht er nu geen inzet gepleegd worden op de Redichemse Waard, verliezen we het zicht op de financiële middelen vanuit de Provincie. Als dit ingezette traject met de verkenner niet leidt tot een financieel haalbaar en realiseerbaar plan, dan stopt het minnelijk proces en zullen we als gemeente waarschijnlijk belanden in een juridische traject met bloot-eigenaar, dat enkele jaren geleden is bevroren.

Doorontwikkeling Pavijen
De transformatie van Pavijen I naar woningbouw heeft grote gevolgen voor Pavijen in zijn totaliteit. Voor de bedrijven in Pavijen I worden nieuwe locaties gezocht in de rest van het bedrijventerrein. Deels kunnen die hun plek vinden op de lege kavels in Pavijen V, deels zal dat ook in bestaande gebouwen / op bestaande kavels kunnen. Daarmee is Pavijen ook 'vol': de gemeente heeft, en er komen ook geen, nieuwe kavels beschikbaar. Dat betekent dat het noodzakelijk is de huidige ruimte optimaal te gebruiken en het bedrijventerrein op een andere manier te blijven versterken dan met fysieke groei. Bij de besluitvorming over het Transitie & transformatieplan is besloten ook een visie op Pavijen op te stellen. Dat zal in de loop van 2022 (mogelijk uitlopend naar 2023) worden gedaan. Vanaf 2023 zal dat leiden tot een uitvoeringsplan. Om dat plan te kunnen realiseren zal mogelijk geld en capaciteit nodig zijn. We zullen daarbij zoeken naar een intensieve samenwerking met de ondernemers, met als voorbeeld de samenwerking in de Binnenstad.

Regieplan Binnenstad
In oktober 2021 is het Regieplan Binnenstad in de gemeenteraad behandeld. Dit document is met veel partijen tot stand gekomen en voorziet de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in de binnenstad van richting en kader. Hierbij is een aanzet gegeven tot de inrichting, afwatering en materialisatie van de straten in de binnenstad en tot een aantal op langere termijn te nemen maatregelen. Het betreffende beleid is vastgesteld met een beperkt uitvoeringsbudget. De financiële consequenties hiervan worden verder uitgewerkt en komen terug bij de begroting. Ook wordt gezocht naar de inzet van externe financiële middelen.

Bedrijfsvoering

De ambitie voor onze bedrijfsvoering is en blijft dat we hiermee een maatschappelijk effect willen bereiken. Ook verbeteren we continu onze bedrijfsvoering op het gebied van financiën, business control, personeel en organisatie, informatievoorzieningen en facilitaire aangelegenheden. Dit doen we door middel van onze Bedrijfsvoeringsagenda. In dit hoofdstuk beschrijven we op welke wijze we werken aan ontwikkelingen rondom bedrijfsvoering.

Digitalisering
Datagedreven werken zal in 2023 steeds meer een vast gegeven worden en komt terug in verschillende processen. Door middel van pilots worden projecten rondom datagedreven werken opgepakt.

Ook wordt samen met de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe, de gemeenten Tiel en West Betuwe gewerkt aan het opstellen van een Informatiebeleidsplan (IBP). Dit plan heeft als doel om de toekomstige ontwikkelingen in beeld te krijgen, welke effecten die op onze organisatie zullen hebben en welke afspraken we hierover met elkaar maken. Daarnaast wordt hier samenhang mee nagestreefd zodat we ontwikkelingen gezamenlijk kunnen oppakken en uitvoeren.

Rechtmatigheidsverantwoording college
Bij de Jaarrekening 2022 zal het college voor het eerst zelf een standpunt over de financiële rechtmatigheid voorleggen aan de gemeenteraad. Hiervoor zijn al voorbereidende werkzaamheden gestart en afspraken met de accountant gemaakt. Deze nieuwe werkwijze zal de komende jaren het nodige van de organisatie vragen, omdat op een andere manier verantwoording moet worden afgelegd.

Nieuwe wetgeving rondom dienstverlening
In 2022 en 2023 verplicht de wetgever ons om diverse nieuwe wetgeving te implementeren op het gebied van digitale dienstverlening. Denk hierbij aan de Wet elektronische publicaties, de Wet Open Overheid, Digitale Toegankelijkheid, de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer en de Omgevingswet. Deze veranderende wetgeving is niet alleen een technisch vraagstuk waarbij informatie digitaal beschikbaar wordt gesteld en communicatie met de gemeente digitaal verloopt, het is vooral ook een organisatorisch vraagstuk dat vraagt om structurele aanpassingen in werkprocessen en de organisatiecultuur om deze veranderingen ook zorgvuldig te borgen.
Vanuit het Rijk ontvangen we beperkte middelen om de implementaties vorm te geven, deze zullen echter niet toereikend zijn.

Doorontwikkeling ambtelijke organisatie
Sinds 2018 wordt gewerkt aan een ontwikkeltraject van de ambtelijke organisatie. Het ontwikkeltraject heeft geleid tot een organisatieplan, met de titel “Hart voor de Organisatie. In de jaren erna is de managementstructuur van de organisatie aangepast, is een start gemaakt met het werken met programma’s en zijn diverse stappen gezet om de basis op orde te brengen, onder meer met de bedrijfsvoeringsagenda. Het ambtelijk bestuurlijk samenspel is verbeterd met nieuwe afspraken over de samenwerking tussen het college en de ambtelijke organisatie. Richting medewerkers is actief ingezet op het investeren in zowel inhoudelijke- als mentaal/fysieke versterking van de organisatie. Denk hierbij aan diverse acties om de vitaliteit van medewerkers te versterken.

Het begeleiden en opleiden van medewerkers naar een andere rol en taakuitoefening, competenties en werkwijzen is enthousiast ingezet, maar met de komst van de coronapandemie ernstig gehinderd. Veel van de collega’s heeft 2 jaar grotendeels van thuis uit gewerkt waarbij zij ook privé

geconfronteerd werden met de gevolgen van corona. Daardoor kostte de uitoefening van reguliere taken en ambities in deze moeilijke omstandigheden veel moeite. Ruimte en tijd voor persoonlijke of organisatorische ontwikkelingen was in die periode zeer beperkt. Hierin hebben we dus een achterstand. Om een goed beeld te krijgen van de stand van uitvoering van “Hart voor de Organisatie” wordt dan ook in 2022 een evaluatie uitgevoerd van de mate van uitvoering van het organisatieplan, met als doel om dit te updaten met acties en ontwikkelpunten voor de komende jaren. Daarin worden ook de uitkomsten van een medewerkersbelevingsonderzoek meegenomen dat eind 2021 heeft plaatsgevonden.

Vanuit de strategische personeelsplanning (SPP) is in de Programmabegroting 2022-2026 een aantal maatregelen opgenomen die noodzakelijk waren voor de doorontwikkeling van de ambtelijke organisatie. Gelet op bovenstaande omstandigheden is het noodzakelijk na 2 “verloren” jaren weer actief te gaan investeren in onze medewerkers. Dit is nodig om in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen en de eisen die de samenleving aan de gemeentelijke dienstverlening stelt. Bij de uitvoering van het nieuwe bestuursakkoord zal ook gezocht moeten worden naar een goede balans tussen ambities en ambtelijke mogelijkheden. Tenslotte dwingt de realisatie van grote opgaves zoals woningbouw, energietransitie, jeugdzorg en de Omgevingswet tot een investering in de kwaliteit en kwantiteit van de organisatie.

Ontwikkeling arbeidsmarkt
De arbeidsmarkt is in ontwikkeling. We merken een hogere uitstroom en het duurt langer om onze vacatures te vervullen. Hierdoor moeten we vaker een beroep doen op externe inhuur om onze dienstverlening doorgang te laten vinden. Op 22 september 2021 is hierover een informatienotitie naar de gemeenteraad gestuurd waarin de inhuurcijfers van onze gemeente over het jaar 2021 zijn opgenomen. Het is niet zeker hoe de arbeidsmarkt zich de komende tijd gaat ontwikkelen, maar het is niet waarschijnlijk dat deze krapte zomaar zal verdwijnen. Ook in de toekomst zal mogelijk dus extra inhuur nodig zijn door krapte op de arbeidsmarkt.

Kaders voor de Programmabegroting 2023-2026

Op basis van deze kadernota wordt een Meerjarenbegroting 2023-2026 opgemaakt en aan de gemeenteraad voorgelegd. Hierin krijgen de ontwikkelingen die in de voorgaande hoofdstukken zijn beschreven dus een plek. Daarnaast zijn er de zogenaamde algemene (financiële) ontwikkelingen die van invloed zijn op het voorbereiden van de begroting. Hieronder volgen de belangrijkste ontwikkelingen.

Structurele doorwerking van corona
De coronacrisis heeft gezorgd voor veel extra kosten en verminderde inkomsten bij gemeenten, die voor het overgrote deel via de ontvangen compensaties van het Rijk worden afgedekt. Dat wordt gezien als allemaal incidentele gevolgen. Wij verwachten dat er op sommige activiteiten van de gemeente ook zeker sprake zal zijn van structurele effecten of in elk geval effecten die voorlopig zullen aanhouden.

Patronen die in 2022 zichtbaar worden en structureel blijven, zullen we verwerken in de meerjarenbegroting.

Structurele effecten vanuit de eerder P&C-rapportages
Bij de Jaarrekening 2021 komen verschillende afwijkingen ten aanzien van de vastgestelde begroting aan het licht. In de Programmabegroting 2022-2025 is al met veel bijstellingen rekening gehouden en via de Voorjaarsrapportage 2022 zijn ook ontwikkelingen verwerkt.

Op basis van de jaarrekeninganalyse 2021 zullen wij nagaan welke afwijkingen mogelijk structureel van aard zijn en deze meerjarig verwerken in de begroting, als deze tot op heden nog niet eerder zijn verwerkt.

Gemeentefonds
Zoals al beschreven in het hoofdstuk “Financieel Perspectief”, is het uitgangspunt voor het opstellen van de meerjarenbegroting de meicirculaire, zoals die in het jaar voorafgaand aan het eerste begrotingsjaar wordt uitgebracht. In de meicirculaire geeft de Rijksoverheid een overzicht van de ontwikkeling van het gemeentefonds, de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente. Het gebruiken van de meicirculaire voor het opstellen van de begroting, is in overeenstemming met het beleid van de provincie.

Voor de Programmabegroting 2023-2026 zullen wij uitgaan van de meicirculaire 2022 en qua aantallen zullen we rekening houden met de werkelijke stand per 1 januari 2021 en de te verwachten ontwikkelingen. Voor de herverdeling van het gemeentefonds houden we rekening met de meeste actuele informatie tot begin september.

Loon- en prijsontwikkelingen
Bij het opstellen van een begroting is het van belang om ook rekening te houden met de te verwachten ontwikkeling van de lonen en de prijzen. Hier is in het hoofdstuk “Financieel Perspectief” ook al uitgebreid over geschreven.
Dit betekent dat wij bij het opmaken van de begroting 2023 rekening moeten houden met te verwachten loon- en prijsstijgingen. De percentages zullen pas op een later tijdstip reëel bepaald kunnen worden en daarvoor zal ook gebruik gemaakt worden van de verwachtingen van het Rijk dienaangaande. Via het gemeentefonds worden we ook – in elk geval deels – gecompenseerd voor deze ontwikkelingen.

Loonontwikkeling
De looptijd van de huidige cao-gemeenten loopt tot 31-12-2022. Gelet op de hoge inflatie en verminderde koopkracht zullen forse loonstijgingen onvermijdelijk zijn. Indien de feiten beschikbaar zijn bij de opmaak van de begroting 2023-2026 dan kunnen we daarmee rekening houden. Mocht er nog geen informatie beschikbaar zijn, dan zullen we een inschatting moeten maken voor de te verwachten loonontwikkeling vanaf 1 januari 2023. Via het accres van het gemeentefonds wordt een compensatie verkregen voor de stijging van de loonkosten als gevolg van de algemene loonontwikkeling.

Compensatie vanuit het Rijk
In de uitkeringen van het Rijk (waarvan de belangrijkste het gemeentefonds is) wordt rekening gehouden met de loon- en prijsontwikkelingen, zoals het Rijk die verwacht en verwerkt. Er is geen directe koppeling tussen de stijging van de cao voor gemeenten en een hogere stijging van het gemeentefonds.

Bijdragen gemeenschappelijke regelingen
Een deel van onze taken hebben wij ondergebracht bij gemeenschappelijke regelingen. Ook deze regelingen hebben te maken met loon- en prijsontwikkelingen. Om dezelfde activiteiten voor ons te kunnen uitvoeren zullen zij normaliter een hogere bijdrage van ons vragen. De bijdragen die wij in onze begroting opnemen moet aansluiten bij de begroting van de gemeenschappelijke regeling. Dat betekent dat wij bij de beoordeling van de ingediende begrotingen alert moeten zijn op de inschattingen die zij op dit punt maken en waar nodig moeten we daarop reageren.

Bij de beoordeling van de nu binnenkomende begrotingen zullen wij kritisch, maar wel realistisch kijken naar de door hen opgevoerde kostenstijgingen.

Areaaluitbreidingen
In de huidige meerjarenbegroting is een stelpost opgenomen voor areaaluitbreidingen als gevolg van nieuwbouw. Deze stelpost is afgestemd op de te verwachten uitbreidingen met het aantal woningen en de oppervlakte aan bedrijfsterreinen. Deze areaaluitbreidingen leiden tot nieuwe wegen en nieuwe gebieden waar plantsoenen en dergelijke moeten worden onderhouden. Op basis van de verwachte uitbreidingen wordt deze stelpost meerjarig bijgesteld. Het effect van deze bijstelling wordt in de meerjarenbegroting verwerkt.

Gemeentelijke belastingen en heffingen
Gemeentelijke belastingen volgen normaliter de loon- en prijsontwikkelingen, zodat wij daarmee ook de balans in onze begroting in stand houden. Voor de gemeentelijke heffingen is voor het merendeel het uitgangspunt dat wij een kostendekkend tarief hanteren en dat de loon- en prijsontwikkeling daarmee direct in het nieuwe tarief wordt verwerkt.

Voor de volgende belastingen hebben we specifieke afspraken. Definitieve besluitvorming over de belastingtarieven vindt plaats bij de vaststelling van de belastingverordeningen door de gemeenteraad in december.

Onroerende zaakbelastingen/hondenbelasting
Om de loon- en prijsontwikkeling binnen de gemeente te kunnen volgen, is het gewenst om de belastingopbrengsten jaarlijks navenant bij te stellen. In basis zal derhalve de opbrengst van deze belastingen met het accres als gevolg van de areaaluitbreiding en met een algemene stijging als gevolg van de inflatie opgehoogd worden.

Toeristenbelasting
Eens in de 5 jaar worden de tarieven bijgesteld op basis van de werkelijke en te verwachten loon- en prijsontwikkelingen. In 2021 is een bijstelling geweest, zodat dit tarief wordt aangehouden.

Leges omgevingsvergunningen
Wij hanteren het principe van kostendekkendheid. Door de wijzigingen als gevolg van de invoering van de Omgevingswet gaat er veel veranderen in het proces van de vergunningverlening, maar ook in de mogelijkheden om leges te heffen. Het is noodzakelijk dat hiertoe keuzes worden gemaakt en die keuzes zijn vervolgens ook bepalend voor het effect op de inkomsten (legesheffing) maar ook op de noodzakelijke uitgaven.

Financiering(rente)
Onze investeringen worden veelal gefinancierd met vreemd geld. In eerste instantie maken we gebruik van korte financiering (met een maximale termijn van 1 jaar), omdat deze financieringsvorm de minste rentelasten met zich meebrengt. Indien nodig sluiten we langlopende (dus met een looptijd langer dan 1 jaar) leningen af. In onze meerjarenbegroting hebben wij geen rekening gehouden met een toename van rentelasten voor langlopende leningen, omdat wij geen nieuwe leningen afsluiten. Voor de rente over de korte financiering is geen budget geraamd. Dit laatste omdat deze rente zich op dit moment op of onder nul bevindt.
Afhankelijk van het investeringsvolume voor de komende jaren, zal ook beoordeeld moeten worden in welke mate wij toch een beroep moeten doen op langlopende leningen en daarbij zal meteen ook een verwachting voor de te betalen rente moeten worden meegenomen. De rente is nu historisch laag, maar inmiddels wel aan het oplopen. Dat geldt zowel voor de korte financiering, als de langlopende financiering. Bij het opstellen van de begroting voor 2023 zal hiervoor een nieuwe inschatting worden gemaakt en in de ramingen worden verwerkt.

De doorbelasting van rente aan investeringen en de grondexploitatie is afhankelijk van de werkelijke rentelasten en de percentages worden op basis van de daarvoor opgestelde regels bepaald. De spelregels hiervoor staan in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV).

Stelposten en onvoorzien
In de meerjarenbegroting worden alleen stelposten opgenomen voor die activiteiten waarvan nog niet concreet is op welke wijze en wanneer de besteding precies zal plaatsvinden. Dat geldt specifiek voor de voorgenomen vervangingsinvesteringen op de verschillende taakvelden. In de basis zal de vervanging plaats moeten vinden, zodra een actief niet meer geschikt is. De afschrijvingslasten van het ‘oude’ actief kunnen al eerder in de begroting vrijvallen (omdat het actief al is afgeschreven).

Indien wij bepaalde stelposten in het kader van bezuinigingen opnemen, dan worden deze direct gekoppeld aan de taken waarop deze bezuinigingen moeten plaatsvinden. Daarmee wordt dus het totale budget binnen dat taakveld meteen verlaagd en daarmee wordt het bijgestelde financiële kader leidend, zodat deze taakstellingen ook voortdurend de aandacht krijgen.

Voor echte onvoorziene uitgaven is in de huidige meerjarenbegroting weer een budget opgenomen. Voor het totaal van alle onvoorziene omstandigheden is een incidenteel budget jaarlijks in de begroting beschikbaar van € 75.000 (circa € 2,50 per inwoner). Dit achten wij voldoende.

Financiële spelregels

De Gemeentewet schrijft voor dat wij een structureel sluitende begroting moeten opstellen. En dat wil simpelweg zeggen, dat alle structurele lasten gedekt moeten worden door structurele inkomsten.

De provincie ziet erop toe of wij als gemeente aan deze eis voldoen. Daartoe moeten wij onze begroting (voor 15 november) inzenden. Naast het voorschrift van een structureel sluitende begroting gelden er ook nog eisen over tijdigheid van de stukken en een juiste verantwoording via de jaarrekeningen. Een structureel sluitende begroting is een begroting waarbij het eerste begrotingsjaar meteen sluitend is. Onder een structureel sluitende begroting wordt ook verstaan een begroting die weliswaar in het eerste jaar van de meer-jarencyclus niet sluit, maar die binnen de komende vier jaar wel tot een reëel sluitend geheel gaat komen.

Middels de kadernota maken wij de verkenning naar de toekomst en bij de vaststelling van de programmabegroting wordt dit geconcretiseerd voor het komende begrotingsjaar en wordt ook de doorkijk voor de daaropvolgende drie jaar gegeven.

Vanuit de Programmabegroting 2022-2025 en de Voorjaarsrapportage 2022 zien we in meerjarige zin een kleine overschot in het saldo, welke groter wordt als gevolg van de septembercirculaire en decembercirculaire. We zien ook nadelige effecten op ons afkomen waar we zo goed mogelijk op moeten anticiperen, zodat we de komende jaren een evenwichtige en sluitende begroting kunnen presenteren. Om te bewaken dat wij deze lijn vasthouden is het ook van belang om de volgende spelregels te hanteren:

1. Behoedzame en reële ramingen

Alle begrotingsposten (zowel de uitgavenbudgetten als de inkomstenramingen) zijn gebaseerd op de reële verwachtingen bij de betreffende taak of dat product. Voor de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen betekent dit dat deze in overeenstemming zijn met de bijdragen, zoals die in de vastgestelde begroting van die gemeenschappelijke regeling zijn opgenomen.

Onderdeel van een reële raming is ook dat alle te verwachten kosten (en opbrengsten) inzichtelijk worden gemaakt en dat er dus geen investeringen in nieuwe activiteiten plaatsvinden, waarbij niet alle structurele exploitatielasten in beeld worden gebracht.

2. Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Alle structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Incidentele uitgaven kunnen zowel worden gedekt met incidentele als met structurele middelen. Dat betekent dat voor incidentele uitgaven ook gemeentelijke reserves ingezet kunnen worden.

Voor investeringen, waarop wij moeten afschrijven, is het mogelijk om de afschrijvingslasten te dekken via de reserve kapitaallasten. Dan moet deze reserve bij aanvang het volledige investeringsbedrag bevatten, om dekking gedurende de gehele looptijd te kunnen waarborgen.

3. Integrale afweging

Het gebrek aan middelen noodzaakt tot het maken van duidelijke keuzes. Nieuw beleid en uitbreiding van bestaand beleid is alleen maar mogelijk als daartoe ruimte is. En als die ruimte er is zal goed afgewogen moeten worden welke gewenste activiteiten dan de voorkeur verdienen.

Zulke afwegingen kunnen alleen maar goed plaatsvinden op geëigende momenten, waarbij alles tegen elkaar kan worden afgewogen en ook bewuste keuzes gemaakt kunnen worden.

In onze gemeentelijke cyclus zijn dat de kadernota en de behandeling van de programmabegroting. Daarbij is de rol van de kadernota vooral het stellen van de kaders en het kiezen van de richtingen, terwijl de programmabegroting dan de concrete vertaling wordt, waarbij de laatste ontwikkelingen

nog kunnen worden meegenomen. Alleen op die momenten is het mogelijk alle gewenste (nieuwe) activiteiten op een goede en integrale manier af te wegen tegen de beschikbare mogelijkheden.

Dat betekent ook dat bij de andere momenten in de planning- en controlcyclus (de voor- en najaarsrapportage) geen nieuw beleid kan worden ingebracht. En dat deze momenten alleen bedoeld zijn om te monitoren of de uitvoering van het bestaande beleid in de pas blijft lopen met de daartoe beschikbaar gestelde middelen.

4. Risicomanagement optimaliseren

Alle gemeentelijke activiteiten zijn onderhevig aan risico's. Om te voorkomen dat wij plotseling verrast worden met zogenaamde onvoorziene tegenvallers, is het noodzakelijk om in de hele organisatie continu aandacht te hebben voor risicomanagement. En dat niet alleen door de risico's op te sommen en in een paragraaf te zetten, maar ook door concreet te werken aan en met beheersmaatregelen om de risico's in te perken.

5. Opvangen van tegenvallers

Tegenvallers door onvoorziene hogere lasten of lagere baten worden in eerste aanleg binnen het eigen budget (taakveld of programma) opgevangen. Structurele problemen worden ingebracht bij de kadernota en/of begroting voor de integrale afweging. Incidentele problemen worden in eerste instantie zelf opgelost en worden voor de meer brede afweging via de voor- of najaarsrapportage aan de raad voorgelegd.

6. Terughoudendheid bij aanbod van subsidies

Potentieel te ontvangen subsidies zijn alleen aantrekkelijk als deze passen binnen het gemeentelijk beleid. En indien wij dus voor de door ons gewenste nieuwe activiteiten van derden middelen kunnen verkrijgen, dan zullen we daar zeker op inzetten. Als wij gebruik (willen) maken van externe bronnen en bijdragen dan is het ook hier noodzakelijk om het volledige structurele en meerjarige financiële beeld (inclusief de risico's) in beeld te brengen en op basis daarvan keuzes te maken. We moeten geen activiteiten oppakken omdat een derde ons middelen aanbiedt, terwijl wij vervolgens in onze (meer-jaren)begroting er problemen door gaan verkrijgen.